

NU INVESTEREN IN DE TOEKOMST

Vergroenen, verbinden, verwaarden

COALITIEAKKOORD GEMEENTE LEEUWARDEN 2022 - 2026

Wij investeren in de toekomst. Van onze stad en onze dorpen. We investeren in de bestaanszekerheid en kansengelijkheid van mensen. Zorgen dat iedereen zich naar vermogen kan ontwikkelen. En dat niemand aan de zijlijn hoeft te staan.

Welvaart en welzijn voor iedereen. Dat is onze brede ambitie voor een gelukkig leven. Daaraan werken we vanuit heldere principes. We stellen welzijn boven welvaart, het sociale boven het materiële, mensen boven systemen en kwaliteit boven kwantiteit.

We ondersteunen mensen die achterblijven, die zichzelf niet goed kunnen redden of die onvoldoende kunnen meedoen. We vergroten de sociale samenhang in de samenleving en gaan polarisatie tegen. Investeren in de toekomst betekent ook dat we de vitaliteit en aantrekkingskracht van stad en dorpen versterken en zorgen voor een groen en gezond leefklimaat voor mensen, dieren en planten. Dat we onze fysieke leefomgeving zo inrichten en onderhouden dat we de kwaliteit van leven van huidige én toekomstige generaties vergroten.

Dat doen we vanuit onze rol en mogelijkheden. Daarbij zoeken we actief de samenwerking met inwoners, ondernemers, verenigingen, organisaties en initiatieven. In de stad en in de dorpen. Investeren in de toekomst is tenslotte een opdracht voor ons allemaal.

Als coalitie zijn we zeer gemotiveerd om de komende jaren bij te dragen aan een leefbaar Leeuwarden met gelukkige inwoners.

Wij nodigen iedereen van harte uit met ons mee te denken én te doen.

Hein de Haan
(PvdA)

Femke Molenaar
(GroenLinks)

Sikko Klaver
(Gemeentebelangen)

Abel Reitsma
(CDA)

Leeuwarden mei 2022

Inhoud

1. Dit is onze ambitie.....	4
2. Een groene, gezonde en klimaatbestendige leefomgeving	7
3. Een sterke samenleving met kansen voor iedereen	9
4. Betaalbaar wonen in een gezonde en veilige leefomgeving	13
5. Toonaangevend in cultuur en evenementen	17
6. Een circulaire en concurrerende economie	19
7. Samenwerking en organisatie	22
Financiële bijlage	26
Portefeuilleverdeling college 2022-2026	30

1. Dit is onze ambitie

De komende jaren investeren we in de toekomst van Leeuwarden. We vergroten de kwaliteit van leven van inwoners nu, maar voelen ons net zo verantwoordelijkheid voor toekomstige generaties. We willen de stad en de dorpen goed achterlaten voor onze kinderen en kleinkinderen. Daarbij zijn we ons er zeer van bewust dat we ons niet op een eiland bevinden. Ontwikkelingen ver weg beïnvloeden onze samenleving dichtbij. Zo zijn we nog volop aan het herstellen van de coronacrisis en tonen we ons met de opvang van vluchtelingen solidair met mensen in nood. In onze globale wereld van vandaag bestaat er eigenlijk geen ver-van-mijn-bed-show meer. Dat geldt natuurlijk ook voor grote thema's als klimaatverandering, economie of digitalisering. Ook zij klinken dan ook door in dit coalitieakkoord.

De komende bestuursperiode zetten wij in op het versterken van de brede welvaart. Dat is welvaart die verder gaat dan het materiële alleen. Natuurlijk, een goed inkomen dat bestaanszekerheid geeft, is van groot belang. Maar dat geldt ook voor bijvoorbeeld een dak boven je hoofd, een goede gezondheid, goed onderwijs, een gezond milieu, een fijne leefomgeving, sociale verbondenheid tussen mensen, de mogelijkheid om jezelf te ontplooiën en veiligheid. Al deze dingen vinden mensen van waarde en samen bepalen ze de kwaliteit van ons bestaan. Over dat samenspel tussen welvaart, welzijn én welbevinden gaat brede welvaart.

Perspectief op beter

Veel mensen hebben moeite om in hun levensonderhoud te voorzien. Ze hebben te weinig inkomen om van rond te komen. Dat belemmert hen om zich te ontwikkelen en mee te doen in de samenleving. We leggen contact met mensen die minder kans hebben op betaald werk en geven hen de mogelijkheid op een laagdrempelige manier volwaardig aan de samenleving mee te doen. Daarvoor ontwikkelen we extra instrumenten. Met goed onderwijs en een passende zorgstructuur vergroten we de kanselijkheid van toekomstige generaties. Op deze en andere manieren vergroten we de bestaanszekerheid en kanselijkheid en geven we mensen perspectief op beter.

Iedereen thuis

Iedereen moet zich thuis kunnen voelen in Leeuwarden, zowel in de stad als in de dorpen. We ondersteunen vrijwilligerswerk en activiteiten in buurten en dorpen. Zo benutten we de kracht van de samenleving en geven we een impuls aan de onderlinge verbondenheid en gemeenschapszin. En we houden de leefomgeving veilig door ondermijnende criminaliteit en overlast aan te pakken. Daarbij ligt de focus op preventie.

Cultuur als motor

Het culturele hoofdstadjaar heeft bewezen hoe belangrijk cultuur is als motor voor groei en verandering. Natuurlijk als aanjager voor een vitale en aantrekkelijke binnenstad, maar cultuur is ook belangrijk voor de sociale cohesie in de samenleving en biedt mensen mogelijkheden zich te uiten, te ontwikkelen en mee te doen. Die brede inzet op cultuur zetten we de komende periode voort en gaan we versterken.

Gezondheid en sport

Gezondheid is een belangrijke basis voor een gelukkig en actief leven. Helaas zijn er grote gezondheidsverschillen tussen mensen, vaak bepaald door opleidingsniveau, sociaal-economische status of woonplaats. Die verschillen willen we verkleinen, het liefst zo vroeg mogelijk in iemands leven. Daarbij zien we sport en bewegen als belangrijk middel om gezondheidsachterstanden in te lopen.

Betaalbaar wonen in leefbare wijken en dorpen

De crisis op de woningmarkt is ook voelbaar in Leeuwarden. Er zijn te weinig (betaalbare) woningen beschikbaar voor groepen met een zorgvraag, starters, senioren en studenten. Dat zet de leefbaarheid in een aantal wijken sterk onder druk. Dus willen we de komende periode nog meer betaalbare woningen bouwen in Leeuwarden en zorgen voor een eerlijke verdeling van de bestaande woningvoorraad. Met name de Spoorzone biedt hiervoor mogelijkheden. We bouwen duurzaam binnen bestaand gebied en passend bij het karakter en de schaal van buurten en dorpen. Ook zetten we nieuwe instrumenten in om de leefbaarheid in wijken te versterken.

Een groene en gezonde leefomgeving

Om de brede welvaart en het welzijn voor komende generaties te waarborgen, willen we onze gemeente stevig vergroenen en verduurzamen. We zijn ambitieus, zeker als het gaat om thema's als klimaat en energie, biodiversiteit en circulaire economie. Aansluitend bij het Rijksbeleid, verhogen we onze inspanningen op deze terreinen. We zetten flink in op energiebesparing en het verlagen van de energierekening, vooral bij inwoners die te maken hebben met energietoename. We brengen kennis en innovatie samen en versterken samen met de campussen en kennisinstellingen het academisch klimaat. Ook versterken we de samenwerking met de energiecoöperaties. Voor het verduurzamen van woningen en bedrijven zetten we energiecoaches in. We vergroenen de gemeente door het planten van meer bomen. We zetten vol in op duurzame mobiliteit en werken aan veilige fietsroutes tussen de dorpen en de stad.

Een veilige leefomgeving

We willen onze inwoners en bezoekers een leefbare en veilige leefomgeving bieden. Ondermijnende criminaliteit, overlast, ordeverstoring en cybercrime veroorzaken (gevoelens van) onveiligheid en ontwrichten de samenleving. Dit soort problemen pakken we dus aan. We versterken de samenwerking binnen de gemeente en met lokale en regionale partners op het gebied van veiligheid. Ook zetten we in op preventie dat een volwaardig onderdeel moet zijn van het Leeuwarder veiligheidsbeleid.

Persoonlijke en passende dienstverlening

De samenleving verandert. Als overheid veranderen we mee. Zo gaan we onze dienstverlening verbeteren en verder digitaliseren. Zo'n technologische ontwikkeling doet een groot beroep op het aanpassingsvermogen van mensen en bedrijven. Dus stellen we de inwoners onverminderd centraal bij alles wat we doen en bewaken de menselijke maat van onze dienstverlening.

Samenwerking en democratische vernieuwing

De gemeente kan maatschappelijke opgaven en doelstellingen niet in haar eentje realiseren. We moeten en willen graag samenwerken met inwoners, ondernemers, organisaties en andere overheden. De gemeente heeft in dit samenspel verschillende rollen, die per opgave kunnen verschillen. We gaan nieuwe samenwerkingsrelaties aan. Ook experimenteren we met democratische vernieuwing.

Ruimte om te investeren in de toekomst

Voor het eerst in jaren hebben we financiële ruimte. Incidentele middelen reserveren we in fondsen. Dit geeft ons mogelijkheden investeringen te doen die van belang zijn voor toekomstige generaties. De komende bestuursperiode hoeven we naar alle waarschijnlijkheid ook niet te bezuinigen. Voor de begrotingen 2023 en daarna komen we met voorstellen voor de besteding van het beschikbare geld. In aanloop naar de begroting 2025 maken we met een midterm review de financiële tussenbalans op. Het doel blijft om te zorgen voor een gemeente die financieel gezond is.

Kiezen en afwegen

Energietransitie, klimaatadaptatie, woningbouw, een goede match tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en de circulaire economie. Het zijn maar een paar van de grote uitdagingen waar we de komende periode voor staan. Mede door onze keuze voor brede welvaart krijgen we te maken met afwegingen tussen verschillende, vaak uiteenlopende belangen. Niet alles kan overal, niet alles kan samen, niet alles kan op korte termijn. Het maken van keuzes is noodzakelijk. We werken de komende periode daarom vanuit vijf heldere uitgangspunten¹ die ons helpen bij het afwegen en het kiezen. Dit is onze meetlat:

Onze vijf uitgangspunten voor de periode 2022-2026

- 1) We *vergroenen* - we doen het emissievrij, circulair en adaptief.
- 2) We *verbinden* - we zoeken de verbinding op thema's; onderwijs met arbeidsmarkt, cultuur met maatschappelijke opgaven, leefomgeving met gezondheid, voedselproductie met voedselconsumptie.
- 3) We *verwaarden* - we dragen bij aan leefbaarheid en geluk van mensen.
- 4) We werken *slim* - we maken verantwoord gebruik van data en (nieuwe) technologie.
- 5) We werken *samen* - we zoeken samenwerking met overheden, met de mienskip, met bedrijven en kennisinstellingen, met de regio, met het Rijk en met Europa. Daarbij komen we tot de juiste verdeling van rollen en verantwoordelijkheden.

Global goals

Wij dragen dus bij aan brede welvaart. Aan een leefomgeving die 'toekomstbestendig' is voor generaties na ons. We sluiten daarbij aan bij de 17 internationale doelen die door de Verenigde Naties op dit gebied zijn geformuleerd.² Zij geven ons inspiratie en richting voor het vinden van de juiste oplossingen voor onze lokale uitdagingen. Elk hoofdstuk in dit collegeprogramma verbinden we daarom met global goals. Ze dragen bij aan de toekomst van onze gemeente én aan een betere, groenere, gezondere en meer gelijkwaardige wereld.

¹ Deze uitgangspunten hebben we ontleend aan de Omgevingsvisie en aan Brede Welvaart.

² Meer informatie: <https://vng.nl/sites/default/files/2020-04/handreiking-global-goals-in-het-gemeentelijk-beleid-2020.pdf>

2. Een groene, gezonde en klimaatbestendige leefomgeving

Energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversiteit en het groeiend tekort aan grondstoffen. Het zijn vraagstukken op wereldschaal die ook voor onze gemeente van belang zijn. Want iedereen wil toch schone lucht, schoon water, gezonde natuur en een bodem zonder gif? Wij willen onze gemeente leefbaar houden voor huidige en toekomstige generaties en voldoen aan (inter)nationale klimaatafspraken. Daarom kiezen we er de komende periode voor om op een andere manier om te gaan met grondstoffen, energie en onze leefomgeving. Daarbij zetten we sterk in op energiebesparing en vergroening van de gemeente. Dat doen we onder andere door zelf het goede voorbeeld te geven, kennis en innovatie bij elkaar te brengen en te zorgen voor een collectieve aanpak waar dat nodig is.

Duurzame balans tussen landschap, natuur en landbouw

We streven naar een toekomstbestendig voedselsysteem zonder negatieve effecten voor de kwaliteit van lucht, bodem en water. Het veenweidegebied vraagt bijzondere aandacht. De bodemdaling heeft gevolgen voor funderingen, gemeentelijke kapitaalgoederen, natuur, het waterbeheer en de CO₂-uitstoot.

We zetten vol in op mogelijkheden om voedselzekerheid en duurzaamheid te combineren. We maken het de landbouwsector mogelijk om de omslag te maken naar duurzame en circulaire vormen van landbouw. Samen zoeken we naar nieuwe verdienmodellen. Dat doen we als onderdeel van integrale gebiedsprocessen samen met de betrokken boeren, grondeigenaren, inwoners en organisatie voor natuur en milieu. We trekken hierin samen op met de Provincie en Wetterkip Fryslân en sluiten aan bij lopende programma's, zoals het Veenweideprogramma en de actieplannen Friese Kleiweide en Noordelijke Kleischil.

Herstel van de biodiversiteit

We willen de gemeente leefbaar houden voor mensen, dieren en planten. Daarom verbeteren we de kwaliteit van water en bodem en herstellen en versterken de biodiversiteit. Daarbij gaat het om zowel een grotere soortenrijkdom als een verminderde kwetsbaarheid van populaties. Via lopende gebiedsprocessen ondersteunen we de vorming van grotere aaneengesloten weidevogelgebieden.

Bodem, water en biodiversiteit nemen we als uitgangspunt bij het inrichten en beheren van de leefomgeving. Ook kijken we naar koppelkansen bij bijvoorbeeld de aanpak van stikstof, duurzame energie, gebiedsontwikkeling en woningbouw. Doel is altijd natuurherstel en daardoor vergroening en meer biodiversiteit. Dit alles pakken we in en met het gebied op. Daarbij werken we samen met de provincie en andere samenwerkingspartners.

Energie en klimaat

Het klimaatvraagstuk raakt iedereen. In lijn met het kabinet willen wij onze inspanning op dit gebied verhogen (60% reductie van CO₂ in 2030). We zetten daarbij in op een brede aanpak. We focussen niet alleen op het energieverbruik van huishoudens, maar ook op duurzame mobiliteit, schone bedrijvigheid en duurzaam landgebruik. We dragen bij aan de overstap van fossiele brandstoffen naar schone en duurzame energiebronnen, zoals windenergie, zonne-energie en geothermie. Dit doen we samen met lokale energiecoöperaties. Zo kunnen we grotere stappen maken. Waar dat nodig is pakken we als gemeente de regie. We gaan verder met aquathermie en onderzoeken nieuwe vormen van energieopwekking en -opslag zoals het toepassen van waterstof.

Energiebesparing en betaalbare energie

We zetten stevig in op energiebesparing, want bespaarde energie hoeft je niet op te wekken en te betalen. Samen met energiecoaches brengen we bespaarkansen voor woningen in kaart. Ook bieden we een pakket van gratis diensten aan bedoeld voor mensen die dit zelf lastig kunnen betalen. Denk aan tochtstrippen, ledlampen en het energiezuinig afstellen van de cv-ketel. Dit zorgt voor een beter klimaat en een lagere energierekening.

Klimaatbestendig en -adaptief

Extreem weer zal zich steeds vaker voordoen. Om de effecten hiervan op te vangen, gaan we grote delen van de gemeente klimaatbestendig maken. Dat betekent dat we beter voorbereid zijn op de gevolgen van extreme hitte, veel neerslag, droogte en stormen. Zo zetten we in op meer waterberging en op koelte door vergroening. Bij gebiedsontwikkelingen is een klimaatbestendige inrichting één van de randvoorwaarden. Zo zorgen we ervoor dat het te ontwikkelen gebied bijdraagt aan vergroening en duurzaam gebruik.

Vergroenen door bomen

Leeuwarden kleurt groen. De komende jaren planten we veel bomen voor een groene en gezonde gemeente. Zo gaan we klimaatverandering tegen, vergroten we de biodiversiteit en zorgen we voor een gezonde en prettige leefomgeving. Bomen zorgen immers voor het vasthouden van water, schaduw, verkoeling en nestgelegenheid. Dit doen we in de stad, de dorpen en in het buitengebied. Daarbij zoeken we ook aansluiting bij de bossenstrategie van onder andere de provincie.

Samenwerken aan een duurzaam Leeuwarden

Met het programma Volhoudbaar werken we aan een duurzaam Leeuwarden. We leveren ons aandeel aan de klimaatdoelstellingen van de Rijksoverheid. Daar gaan we de komende periode vol ambitie mee door. We richten een gemeentelijk fonds op voor klimaat, energie en biodiversiteit. Daarbij rekenen we ook op geld van de Rijksoverheid en van Europa. We werken samen met de kennisinstellingen en organisaties op het gebied van energie, waterkwaliteit, bodem en voedsel. Ook de energiecoöperaties zijn belangrijke samenwerkingspartners.

Met de maatregelen uit dit hoofdstuk dragen we bij aan de volgende global goals:

- ✓ 6: schoon water en sanitaire voorzieningen voor iedereen
- ✓ 7: toegang tot betaalbare en duurzame energie voor iedereen
- ✓ 13: aanpak van klimaatverandering
- ✓ 14: beschermen en duurzaam gebruik van de oceanen en zeeën
- ✓ 15: beschermen en duurzaam gebruik van ecosystemen, bossen en biodiversiteit

3. Een sterke samenleving met kansen voor iedereen

De komende vier jaar willen we de bestaanszekerheid van mensen verbeteren en de kansengelijkheid vergroten. Door mensen meer mogelijkheden te bieden om zich te ontwikkelen en mee te doen. We zetten ons in voor een sterke sociale basis in wijken en dorpen, een veilige en gezonde leefomgeving en een fijne buurt. We werken aan een krachtige samenleving van mensen. Samen met inwoners, bedrijven, scholen, zorgverzekeraars en maatschappelijke organisaties. In de stad en in de dorpen. Naast geld voor specifieke speerpunten komen we met een fonds voor maatschappelijke vernieuwing en preventie. Ook voegen we structureel extra geld toe aan de Impuls Sociale Investerings (ISI).

Van bijstand naar werk

Bij het vergroten van bestaanszekerheid speelt werk een belangrijke rol. We willen zoveel mogelijk mensen aan een baan helpen. Het vergroot de kans om mee te doen en onderdeel te zijn van de samenleving. We zetten in op het doorbreken van vicieuze cirkels en het wegnemen van belemmeringen. Ook houden we onze eigen inzet tegen het licht. Doen we het goed of kan het beter? Deze vraag stellen we natuurlijk ook aan de mensen voor wie we dit doen.

De afgelopen jaren zijn vooral kansrijke mensen uitgestroomd uit de bijstand. Mensen met minder kansen op werk krijgen daarom nu meer aandacht. We starten een pilot waarin we ongeveer 25 personen een basisbaan bieden. Dit is zinvol werk, zo mogelijk in de eigen wijk of het eigen dorp, met een volwaardig inkomen. We gaan uitzoeken hoe de Leeuwarder variant van de basisbaan eruit kan komen te zien. Daarbij betrekken we ook het toekomstperspectief van Caparis. Een van de mogelijkheden is het inrichten van een sociale onderneming ('Buitenkans') waarin verschillende doelgroepen naar vermogen meedoen en die de mogelijkheid biedt om stapsgewijs door te stromen naar een reguliere werkomgeving.

Uitstroom uit de bijstand gaat vaak geleidelijk, eerst met een beperkt aantal uren. We willen mensen stimuleren om die stap te zetten en vinden het belangrijk dat werken loont. Daarom verhogen we de ruimte om bij te verdienen naast de bijstandsuitkering naar 25% van elke verdiende euro. Tot wat wettelijk is toegestaan.

Een groep mensen lukt het helaas niet om uit de bijstand te komen. Deze mensen laten we niet in de steek. Integendeel, we gaan de dienstverlening vanuit de gemeente verbeteren. Zo geven mensen aan behoefte te hebben aan persoonlijk contact. Daarom starten we een pilot om via huisbezoeken met deze groep contact te houden.

Armoede voorkomen

In Leeuwarden heeft 1 op de 5 huishoudens een inkomen lager dan 125% van het wettelijk sociaal minimum. Daardoor groeien ook veel kinderen op in armoede. We willen voorkomen dat armoede van generatie op generatie overgaat. Opleiding en werkgelegenheid zijn daarbij van groot belang. De schuldenaanpak gaan we vereenvoudigen en versnellen. Zodat we schulden vroegtijdig opmerken of, nog liever, voorkomen voordat de mogelijke financiële problemen niet meer zijn te overzien. Samen met inwoners en partners zetten we in op oplossingen waar inwoners echt wat aan hebben. Zo willen we voorkomen dat inwoners jarenlang gevangen zitten in een vicieuze cirkel van boetes en oplopende rentes.

Programma Leeuwarden Oost
Samen werken aan leefbaarheid

Met een speciaal programma maken we de komende twintig jaar met vijftig partners in de stad Leeuwarden Oost leefbaarder. Iedereen moet er fijn kunnen wonen, met een goede opleiding, een volwaardig inkomen en in een goede gezondheid. Het programma is onderdeel van de landelijke wijkaanpak gericht op zestien kwetsbare gebieden. De grootste opgave is het doorbreken van armoede van generatie op generatie. We willen voorkomen dat mensen schulden krijgen en dat jongeren in de bijstand komen. Om een doorbraak te forceren gaan we bij wijze van pilot de schulden van 100 huishoudens volledige kwijtschelden, zodat die geen belemmering meer vormen om mee te doen in de samenleving. Ook nemen we klimaatadaptieve maatregelen in de openbare ruimte en verduurzamen we ruim 1.600 particuliere woningen. Hier draagt het Rijk € 20,5 miljoen aan bij. De ervaringen die we binnen dit programma opdoen, willen we ook in andere delen van de gemeente gebruiken.

Opvangen van vluchtelingen

We sluiten onze ogen niet voor ontwikkelingen in andere delen van de wereld. Leeuwarden staat open voor de opvang van vluchtelingen en we willen ons aandeel leveren in de opvang. We werken samen met het COA aan de vestiging van een permanent AZC.

Kansrijke start voor inburgeraars

Investeren in inburgering en integratie loont. Statushouders kunnen een wezenlijke bijdrage leveren op de krappe arbeidsmarkt. Met de invoering van de nieuwe Wet Inburgering ontstaat een groep van inburgeraars die niet onder de nieuwe wet vallen, maar ook niet (langdurig) gebruik kunnen maken van voorzieningen van de oude wet. Wij dragen er aan bij dat deze mensen toch een kansrijke start in onze samenleving kunnen maken.

Nieuwe visie op gezondheid

Gezondheid is een belangrijke pijler onder een gelukkig en actief leven. Helaas is een goede gezondheid niet voor iedereen vanzelfsprekend. Iemands opleidingsniveau of de wijk waar je geboren en getogen bent, zijn van invloed op de levensverwachting van mensen. We willen daarom meer dan nu inzetten op het zo vroeg mogelijk, al voor de geboorte, verkleinen van gezondheidsverschillen en gezondheidsachterstanden, het verbeteren van de mentale gezondheid, een gezonde fysieke leefomgeving en vitaal ouder worden. Daarmee verlagen we ook de druk op de gezondheidszorg. We ontwikkelen een nieuwe visie op gezondheid waarin positieve gezondheid centraal staat. Daarbij ligt de nadruk op de veerkracht, eigen regie en het aanpassingsvermogen van de mens en niet op de beperkingen of de ziekte zelf. We willen de huisartsenzorg minimaal op het bestaande niveau houden. Daar zetten we ons samen met de huisartsen voor in. Ook willen we meer gaan samenwerken met de zorgverzekeraars op het gebied van preventie.

Sporten ter bevordering van de gezondheid

Sport draagt bij aan de positieve gezondheid van onze inwoners. We lossen de knelpunten die zijn ontstaan in het gebruik van gemeentelijke sportaccommodaties op. Ook gaan we aan de slag met nieuw sportbeleid. Naast breedtesport, krijgen ook topsport en een visie op zwembaden daarin een plek. We houden de goede basisinfrastructuur voor sportbeoefening op het huidige niveau en maken daarom structureel meer geld vrij voor onze opdracht aan bv SPORT.

We richten onze openbare ruimte beweegvriendelijk in, bijvoorbeeld door toepassing van het Athletic Skills Model.³ Ook willen we in Middelsee een nieuw sportcomplex realiseren. Samen met onze partner bv SPORT blijven we de buurtsportcoaches inzetten om sporten en bewegen onder

³ Het Athletic Skills Model (ASM) is andere manier van denken over bewegen waarbij een gezond leven met minder blessures, minder uitval en meer plezier voor elke beweging centraal staat.

onze inwoners te stimuleren. Ook onderzoeken we de mogelijkheid om een groot internationaalsportevenement naar Leeuwarden te halen.

Kansrijke start voor kinderen

Kinderen moeten zich kunnen ontwikkelen in goede gezondheid en in een veilige en stimulerende omgeving. Thuis, op school en in de wijk. De kansen daarop zijn niet gelijk verdeeld. Wij vinden dat ieder kind dezelfde mogelijkheid op een goede start moet hebben. Met het project Kansrijke Start bieden we kinderen de eerste 1.000 dagen van hun leven de best mogelijke start en daarmee een optimale kans op een goede toekomst.

Kansengelijkheid in het onderwijs

Ook vergroten we de kansengelijkheid door onderwijsachterstanden bij kinderen jonger dan 12 jaar tegen te gaan. We bouwen de IKC-ontwikkeling verder uit. Door onderwijs, preventie en zorg met elkaar te verbinden ontstaat er een stevige steunstructuur voor kinderen in het primair onderwijs. Voor kinderen in het voortgezet onderwijs en het mbo leggen we het accent op het halen van in elk geval een startkwalificatie, het voorkomen van schulden als volwassene en het verbeteren van hun gezondheid.

Iedereen kan meedoen

We vinden het belangrijk dat iedereen kan meedoen in de samenleving, het liefst zo dicht mogelijk in de buurt. Meedoen geeft zingeving aan het leven en heeft een positieve invloed op de mentale en fysieke gezondheid. Ben je arm of rijk, ziek of gezond, heb je wel of geen werk, ben je laag opgeleid of juist hoog opgeleid: deze verschillen bepalen in hoge mate of je aan de samenleving mee kan en wil doen. Mensen die dat niet op eigen kracht lukt, bieden we ondersteuning en perspectief. Zo willen we een meedoenpas invoeren die volwassenen met weinig geld in staat stelt om aan culturele, sportieve of sociale activiteiten in Leeuwarden mee te doen. Een vergelijkbare voorziening is “Sam& voor alle kinderen”. Daarnaast helpt de Voorzieningenwijzer mensen meer en beter gebruik te maken van de voorzieningen die er lokaal en landelijk zijn.

Geen nieuwe stelselwijziging

Wij vinden het belangrijk dat inwoners die nu zorg ontvangen die zorg ook kunnen behouden. De komende collegeperiode willen we mensen daarom de tijd geven om te wennen aan de wijzigingen die de afgelopen jaren in de zorg zijn doorgevoerd. Wat ons betreft dus geen nieuwe stelselwijziging, maar wel een verder ontwikkeling en verbetering van gemeentelijke voorzieningen. Alleen als het Rijk dat van ons eist, passen we zaken fundamenteel aan.

Versterken sociale basis

We staan voor een samenleving met een sterke sociale basis. Waarin burgers verantwoordelijkheid nemen en voelen naar elkaar, voor elkaar klaar staan en elkaar helpen. Ook de komende periode versterken we de sociale netwerken van burgers, bewoners en cliënten. Bijvoorbeeld via wijkpanels, buurtkamers en wijkgericht werken. De inzet van vrijwilligers is in zo'n samenleving van cruciaal belang. In samenwerking met onze partners gaan we hen daarbij meer ondersteunen.

Een goede en evenwichtige spreiding van maatschappelijk vastgoed⁴ is van belang voor een sterke sociale infrastructuur. We kijken of we maatschappelijk vastgoed moeten toevoegen, bijvoorbeeld in de Zuidlanden of voor de uitvoering van de dorpsvisie Grou. Ook investeren we de komende jaren in onderhoud en verduurzaming van gemeentelijke gebouwen. We zullen buurt, wijk- en dorpshuizen en sportverenigingen die eigenaar zijn van hun accommodaties de komende jaren via een subsidieregeling blijven compenseren voor de hogere OZB-lasten als gevolg van dat eigendom.

⁴ Daarbij gaat het om gebouwen of terreinen voor maatschappelijke functies of activiteiten, bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, sport, cultuur, welzijn, maatschappelijke opvang en zorg.

De komende periode houden we al onze inspanningen voor de sociale basisinfrastructuur tegen het licht. Dat doen we samen met onze partners in de sociale basis en ervaringsdeskundigen. We onderzoeken wat de sociale basis nodig heeft, welke gemeentelijke inzet het meest effectief is en hoe je de mensen bereikt die het 't hardste nodig hebben.

Meer aandacht voor inclusie

Diversiteit is een kracht van Leeuwarden die we graag willen behouden. Dat schept verplichtingen. De komende periode zullen we bijzondere aandacht besteden aan inclusie. We willen dat iedereen, hoe verschillend we ook zijn en met welke beperkingen en uitdagingen we ook kampen, volwaardig onderdeel kan en mag zijn van de Leeuwarder samenleving. Daarmee is inclusie een belangrijke toetssteen bij alle uitdagingen waar we als samenleving en gemeente voor staan. We zullen enerzijds moeten investeren in de ontplooiing van het individu en anderzijds moeten zorgen voor de juiste randvoorwaarden zodat iedereen ook echt mee kan doen en zich geaccepteerd voelt. Dat doen we aan de hand van onze Lokale Inclusieagenda die we verder uitwerken en uitvoeren. Ook besteden we bijzondere aandacht aan laaggeletterdheid, bijvoorbeeld door communicatie vanuit de gemeente begrijpelijker te maken.

Met de maatregelen uit dit hoofdstuk dragen we bij aan de volgende global goals:

- ✓ 1: einde aan armoede
- ✓ 2: einde aan honger, zorgen voor voedselzekerheid en duurzame landbouw
- ✓ 3: gezondheidszorg voor iedereen
- ✓ 4: inclusief, gelijkwaardig en goed onderwijs voor iedereen
- ✓ 5: gelijke rechten voor mannen en vrouwen en empowerment van vrouwen en meisjes
- ✓ 10: verminderen van ongelijkheid binnen en tussen landen

4. Betaalbaar wonen in een gezonde en veilige leefomgeving

Wonen is als eerste levensbehoefte belangrijk voor de bestaanszekerheid van mensen. We willen iedereen een goede en betaalbare woning in een gezonde en veilige leefomgeving kunnen bieden. Met een gevarieerd aanbod van koop- en huurwoningen willen we voorkomen dat bestaande en nieuwe wijken de toekomstige achterstandswijken worden. Polarisering, verharding en verruwing van de samenleving dragen bij aan gevoelens van onveiligheid en andersom. Criminaliteit en overlast grijpen direct in op de kwaliteit van leven. Mensen kijken steeds vaker naar de gemeente als oplosser van problemen. Tegelijkertijd is het vertrouwen in de aanpak van de gemeente afgenomen. Al deze ontwikkelingen stellen steeds hogere eisen aan het bestuurlijk en juridisch optreden van de gemeente.

Een passende woning voor iedereen

De Leeuwarder bevolking groeit gestaag door. Dit komt met name door binnenlandse migratie en de komst van internationale studenten en statushouders. We monitoren geregeld de vraag naar woningen en passen ons bouwprogramma daar zonedig op aan. Net als in de rest van Nederland hebben we een forse woningbouwopgave. In Leeuwarden moeten we voor 2030 in elk geval 5.800 woningen bijbouwen. Daarbovenop kan Leeuwarden een extra bijdrage leveren aan de nationale bouwopgave. Uitgangspunt daarbij is dat de economische positie van het Noordelijk landsdeel wordt versterkt, inclusief een snelle spoorverbinding en investeringen in de economische structuur. Daarvoor werken we het Deltaplan samen met inwoners uit. De beschikbare grond is schaars. Dat geldt ook voor grondstoffen en de capaciteit van het energienetwerk. Ook de stikstofcrisis is een complicerende factor. We willen twee derde van de woningbouwopgave tot 2030 binnen bestaand bebouwd gebied realiseren. Daarom bepalen we een nieuwe strategie waarbij het versneld realiseren van ambities en het vergroten van de omgevingskwaliteit hand in hand gaan. Daarbij hebben we aandacht voor de bouw van extra sociale huurwoningen, extra studentenhuysvesting en extra woningen in dorpen. Nieuwe binnenstedelijke milieus maken groei mogelijk, maken de stad meer divers en versterken de aantrekkingskracht en regionale positie.

We willen een ongedeelde gemeente zijn waarin iedereen zich thuis voelt. Daarom bieden we in onze wijken en dorpen een gevarieerd woningaanbod voor verschillende leeftijden en inkomensgroepen. We vinden een goede woning voor iedereen belangrijk, maar die moet ook betaalbaar en energiezuinig zijn. Daarom willen we dat 30% van het totale nieuwbouwprogramma bestaat uit sociale huurwoningen. Met woningbouwcorporaties en ontwikkelaars maken we hier afspraken over.

Woningzoekenden mogen het niet langer afleggen tegen beleggers. Daarom willen we in bepaalde wijken en/of dorpen een zelfbewoningsplicht. Daarmee krijgt iedereen, ook de kwetsbare doelgroepen en ouderen, een eerlijke kans op een passende woning. In een huisvestingsverordening willen we waar nodig particuliere verhuur, woningtoewijzing en een verbod op tweede woningbezit regelen.

Bouwen voor de toekomst

De Omgevingsvisie vormt het kader voor gebiedsontwikkeling en stedelijke vernieuwing. We investeren fors in de ruimtelijke ontwikkeling van onze stad en onze dorpen. We financieren dit mede uit het op te richten fonds voor strategische ontwikkeling en innovatie. Grote projecten zoals Spoordok (waartoe ook de Harlingertrekweg, Tesselschadestraat en het WTC-gebied behoren), Nieuw Oud Oost, de binnenstad en Zuidlanden/Middelsee vergroten de ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied. Ook bij de gebiedsontwikkelingen in dorpen, zoals bij het Steenslân in Stiens of de voormalige schoollocatie in Hilaard, streven we naar hoge kwaliteit met toegevoegde waarde voor het dorp.

We verkennen de mogelijkheid om met name op nieuwe, relatief kleinschalige locaties woningen toe te voegen. Verder willen we werk maken van binnenstedelijke herontwikkeling. Bijvoorbeeld door leegstaand vastgoed te transformeren en onbenutte plekken te ontwikkelen. Ook voor ontwikkelingen in de dorpen geldt dat geen enkel dorp op slot staat en dat inbreiding de voorkeur krijgt boven uitbreiding.

Energie en klimaat krijgen een nadrukkelijke plek bij gebiedsontwikkelingen. Biobased bouwen is daarbij het uitgangspunt. We willen dat in 2030 circulair bouwen de norm is voor alle nieuwe gebouwen. Als gemeente jagen we de hiervoor benodigde innovatie aan door in onze uitvragen voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen concrete doelstellingen op het gebied van circulariteit op te nemen. Samen met het team van Rijksadviseurs werken we bovendien aan een prijsvraag voor biobased en circulair bouwen in Leeuwarden. Hiermee geven we onze deelname aan de City Deal Circulair en Conceptueel Bouwen concreet invulling.

Samen met de provincie Fryslân en met het onderwijs gaan we aan de slag met ontwerpend onderzoek. Met deze innovatieve onderzoeksaanpak denken we gezamenlijk na over oplossingen voor lokale, maar ook regionale ruimtelijke uitdagingen.

Ook stellen we een gemeentelijk Stadsbouwmeester aan. Zo versterken we de strategische denkkraft op het terrein van gemeentelijke gebiedsontwikkeling.

Hounspolder - De Hem

We gaan door met de ontwikkeling van de Zuidlanden. Daarbij hebben we extra aandacht voor de bescherming van weidevogels (zie ook hoofdstuk 2). Binnen de vastgestelde stedenbouwkundige plannen vergroten we de bufferzone tussen de Hem en de Hounspolder en passen de bebouwing hierop aan. Vooruitlopend op het toekomstige beeldkwaliteitsplan kijken we welk type woningen aan de oostelijke rand van de Hem hier nog een extra bijdrage aan kunnen leveren. Van het gebied de Waard maken we een nieuw weidevogelgebied. Dit gebied is aanzienlijk groter dan de Hounspolder. Bij de inrichting van dit gebied zorgen we er, evenals bij de Hem, voor dat de natuurlijke vijanden van de weidevogel ('predatoren') geen toegang krijgen.

Kapitaalgoederen op orde

We zetten de komende jaren fors in op het op orde brengen en houden van de duizenden kapitaalgoederen waarvoor wij verantwoordelijk zijn. Denk daarbij aan wegen, fietspaden, bruggen, verlichting, groen, speelvoorzieningen, kades en water. We prioriteren onderhoud, beheer en vervanging. Daarbij maken we meerjarige afwegingen. We kijken steeds vaker naar het functioneren van een gebied als geheel. Daarbij houden we rekening met de technische eisen voor individuele objecten. De veiligheid van de leefomgeving mag natuurlijk nooit in het geding komen. Bij het onderhoud willen we zoveel mogelijk gebruik maken van circulaire materialen. Ook besteden we aandacht aan het vergroten van de natuurwaarden en het versterken van de biodiversiteit. Veel kapitaalgoederen zijn zo'n 60 tot 40 jaar geleden aangelegd en moeten we de komende tijd mogelijk vervangen. In de komende collegeperiode bepalen we welke vervangingen onvermijdelijk zijn. Daarbij kijken we kritisch naar de technische levensduur van onze kapitaalgoederen. Vervanging uitstellen door slim onderhoud heeft onze voorkeur.

Bestrijding invasieve soorten

De groei van een aantal hardnekkige invasieve planten en dieren is een toenemend probleem. We willen de aanwezigheid van invasieve soorten, zoals de berenklauw en de Japanse duizendknoop beheersbaar houden en zo mogelijk langzaam terugdringen. Dit doen we in afstemming met buurgemeenten en terreinbeheerders.

Terugdringen zwerfafval

Met netheidsteams, gerichte acties, communicatie en de inzet van technologie gaan we ook de komende jaren door met het terugdringen van zwerfafval. Het is onzeker of de verpakkingindustrie de komende jaren actief gaat bijdragen aan de aanpak van zwerfafval. Zo nodig vullen we de middelen zelf aan.

Maaibeleid en onkruidbestrijding

Het groen in de gemeente bestaat voor een groot deel uit gras. Dat gras maaien wij. Verhogen van de biodiversiteit en het terugbrengen van natuurwaarden vraagt mogelijk om aanpassingen in het maaibeleid. Dit gaan we onderzoeken. Uitgangspunt is een maaibeleid dat goed uitvoerbaar is en met maatwerk waar nodig. Natuurlijk gras kunnen we namelijk anders maaien dan een speelterrein. Ook intensiveren we onkruidbestrijding op verhardingen. Zo verbeteren we de uitstraling van wijken en dorpen.

Ondermijning

Ondermijning is een groeiend probleem dat onze samenleving bedreigt. Denk aan de criminele netwerken die actief zijn rond drugshandel, mensenhandel en in vastgoed. De aanpak hiervan vraagt steeds meer aandacht. Dit soort criminaliteit en overlast is van invloed op het veiligheidsgevoel van inwoners en tast de fundamenteën van de rechtsstaat aan. Hier komen extra middelen en formatie voor beschikbaar.

Preventie in veiligheidsbeleid

Wij willen dat preventie een volwaardig onderdeel is van het veiligheidsbeleid. Met projecten en programma's, bijvoorbeeld op het gebied van jeugdcriminaliteit, ondermijning en cybersecurity, willen we problemen aanpakken en erger voorkomen. Veiligheidsbeleid vraagt om een goede samenwerking met lokale en regionale partners op dit gebied. De komende periode investeren we in extra capaciteit voor veiligheid. In de nieuw op te stellen Kadernota Veiligheid werken we dit uit. Ook evalueren we het prostitutiebeleid. Daarnaast gaan we verder met de aanpak voor mensen die veelvuldig betrokken zijn bij het verstoren van de openbare orde. Ook daarbij is aandacht voor het bieden van kansen en perspectief.

Vanuit het landelijke programma 'Preventie met Gezag' is geld beschikbaar voor een wijkgerichte aanpak gericht op jongeren. Door in te zetten op bewustwording en weerbaarheid én het bieden van andere perspectieven, kunnen we voorkomen dat jongeren zwichten voor een carrière in de criminaliteit. We gaan een plan van aanpak opstellen. Daarbij ligt de focus op Leeuwarden Oost.

Handhaven openbare veiligheid

We willen onze inwoners en bezoekers een leefbare en veilige omgeving (blijven) bieden. Handhavers hebben hierin een belangrijke rol, denk aan parkeercontroles, bij demonstraties, evenementen of heftige incidenten. De laatste jaren krijgen ze in hun werk te maken met de gevolgen van polarisatie en maatschappelijke onrust. Ze verrichten steeds meer en steeds complexere taken. Dit vraagt nog meer afstemming met diverse partners. De gegroeide vraag naar inzet brengen we meer in evenwicht met de daarvoor beschikbare capaciteit. Vooruitlopend op de evaluatie van de Kadernota Handhaving investeren we in extra capaciteit. Voorlopig eerst op incidentele basis. De evaluatie, die het brede terrein van handhaving (openbare veiligheid, maar

ook geluidsoverlast, bouw- en brandveiligheid) omvat, kan nog weer tot heroverweging van de inzet van middelen leiden.

Met de maatregelen uit dit hoofdstuk dragen we bij aan de volgende global goals:

- ✓ 10: verminderen van ongelijkheid binnen en tussen landen
- ✓ 11: maak steden en dorpen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam
- ✓ 16: bevorderen van veiligheid, publieke diensten en recht voor iedereen

5. Toonaangevend in cultuur en evenementen

Cultuur heeft een belangrijke sociaal-maatschappelijke meerwaarde. Door bij te dragen aan welzijn en ontwikkeling van jong en oud. Door verschillende bevolkingsgroepen met elkaar in contact te brengen. Door grote maatschappelijke uitdagingen zichtbaar en bespreekbaar te maken. En daarvoor creatieve oplossingen te bedenken. Daarnaast heeft cultuur een economische functie. Het maakt de gemeente aantrekkelijk voor toeristen, inwoners, studenten en cultuurmakers. Met een toonaangevend aanbod van cultuur en evenementen zet Leeuwarden zich regionaal, nationaal en internationaal op de kaart. In 2022 met het 100 dagen durend cultureel programma Arcadia, het vervolg van Culturele Hoofdstad. Ook bij de volgende editie in 2025 zijn wij één van de hoofdpartners.

Cultuurvisie 2021-2028

Als Leeuwarden willen we één van de toonaangevende steden in Nederland zijn. Ons onderscheiden met een cultureel aanbod dat regionaal, nationaal en internationaal opvalt. Daarvoor is meer nodig dan het huidige ambitieniveau. Daarom maken we extra geld vrij voor cultuur om ambities uit onze Cultuurvisie 2021 - 2028 te kunnen realiseren. Naast een gezonde basis (culturele basisinfrastructuur op orde), maken we ook ruimte voor (jonge) makers, voor initiatieven die bijdragen aan een inclusieve samenleving (meedoen), voor kwalitatief hoogstaande producties waarin talentontwikkeling een rol speelt en voor grote publieksevenementen (in samenhang met Arcadia). We nemen financiële knelpunten weg bij culturele instellingen (dbieb en De Harmonie). Met een maakbudget voor jonge makers stimuleren we bovendien nieuwe, kansrijke initiatieven die ons ook landelijk en internationaal op de kaart kunnen zetten. Zij zijn van cruciaal belang voor innovatie, experiment en opvallende artistieke producties.

Cultuur als motor voor maatschappelijke verandering

Cultuur heeft ook een belangrijke maatschappelijke functie door bij te dragen aan bijvoorbeeld ontmoeting, inclusie, bestrijding van laaggeletterdheid en vitaal ouder worden. We willen cultuur nog vaker inzetten om op een vernieuwende manier maatschappelijke vraagstukken te agenderen en te bespreken met onze inwoners. We financieren dit mede uit het op te richten fonds voor maatschappelijke vernieuwing, preventie, sport en cultuur.

Cultuureducatie en talentontwikkeling

Cultuur draagt daarnaast bij aan een goede ontwikkeling van kinderen en jeugdigen. We breiden daarom onze inzet op cultuureducatie uit naar het voortgezet onderwijs en de voorschoolse educatie, zoals de kinderopvang. We stimuleren talentontwikkeling door jeugdopleidingen goed vorm te geven.

Cultuur als sociaal bindmiddel

Cultuur is een sociaal bindmiddel en zorgt voor sociale cohesie in wijken en dorpen. We willen dat iedereen in aanraking kan komen met kunst en cultuur. Zo dragen we bij aan een inclusieve samenleving. We zorgen voor meer cultuur in wijken en dorpen waarbij de Friese eigenheid en cultuur een prominente rol krijgen. Bijvoorbeeld door het stimuleren van amateurkunst en muziekkorpsen.

Fries en Liwwadders

We koesteren de meertaligheid in onze gemeente. Dit unieke kenmerk willen we meer zichtbaar maken, bijvoorbeeld door het sterker te verbinden met Leeuwarden UNESCO City of Literature dat zich inzet voor een bloeiend en meertalig literair klimaat. Ook hier willen we de komende periode extra in investeren. Ook stellen we weer een stadsdichter aan. Als hoofdstad van Friesland willen we het Fries uitdragen, maar ook het Liwwadders. We hebben aandacht voor het behoud van deze

taal en het gebruik ervan. De gemeente stimuleert het gebruik van de eigen taal. We gaan een Week van de Friese en Leeuwarder Cultuur organiseren. We maken hiervoor, samen met de partners, geld vrij.

Evenementen

Leeuwarden heeft bezoekers veel te bieden. De afgelopen jaren is daarom ingezet op cultuur, toerisme, evenementen en marketing. Dit willen we de komende jaren verder uitbouwen, maar wel op een duurzame manier. We zorgen voor een kwalitatief goed aanbod van cultuur en evenementen. Evenementen zijn belangrijk voor een levendige stad. Maar deze evenementen moeten wel kunnen rekenen op draagvlak van inwoners. Bovendien moet ze in balans zijn met de bestaande culturele (basis)infrastructuur. Met attente dienstverlening en goede faciliteiten spelen we adequaat in op vragen en initiatieven vanuit de samenleving. Naast de grotere publieksevenementen willen we de komende jaren nadrukkelijk ruimte bieden aan kleinschalige evenementen die een belangrijke bijdrage leveren aan een levendig (artistiek) klimaat.

Met de maatregelen uit dit hoofdstuk dragen we bij aan de volgende global goals:

- ✓ 3: goede gezondheid en Welzijn
- ✓ 4: inclusief, gelijkwaardig en goed onderwijs voor iedereen
- ✓ 5: gelijke rechten voor mannen en vrouwen en empowerment van vrouwen en meisjes
- ✓ 8: inclusieve economische groei, werkgelegenheid en fatsoenlijk werk voor iedereen
- ✓ 9: infrastructuur voor duurzame industrie
- ✓ 10: verminderen van ongelijkheid binnen en tussen landen
- ✓ 12: duurzame consumptie en productie

6. Een circulaire en concurrerende economie

Een duurzame, circulaire en concurrerende economie die een bijdrage levert aan welvaart en welzijn van onze inwoners. Daar zetten we op in. Met voldoende werk en inkomen voor iedereen. Een economie die ook op langere termijn houdbaar is en leidt tot nieuwe werkgelegenheid en economische kansen. Met een sterke basis in kennis en innovatie. Bijvoorbeeld op het gebied van watertechnologie, agrifood, creatieve industrie en media. Maar ook met aandacht voor vakmanschap en praktisch onderwijs. De historische binnenstad en ons toonaangevend cultureel klimaat trekken jaarlijks veel bezoekers en watersporttoeristen. Toerisme is een belangrijke pijler onder onze economie. Verdere verstedelijking en verdichting in de stad leiden tot een intensiever gebruik van het huidige verkeersnetwerk. Om de groei van het aantal verkeersbewegingen op te vangen, kiezen we voor duurzame mobiliteit. Met meer nadruk op lopen, fietsen en het openbaar vervoer. Zo dragen we bij aan een gezonde, biodiverse en leefbare stad, die ook duurzaam en klimaatbestendig is.

Circulaire economie

Nederland heeft de ambitie om in 2050 een samenleving zonder afval te zijn en op weg daarnaartoe in 2030 de helft minder materialen te gebruiken. Met onze partners reduceren we het gebruik van materialen en dringen we afval verder terug. We lopen in Fryslân voorop in de transitie naar een circulaire economie en daar zetten we ook de komende jaren maximaal op in. We zetten Leeuwarden op de kaart als dé vestigingsplaats voor circulaire bedrijven. Ook als gemeentelijke organisatie maken we de omslag naar circulair. Zo kopen we zoveel als mogelijk circulair in. We ondersteunen bedrijven bij de omslag naar circulair inkopen en produceren. Dat geldt ook voor projecten van kennisinstellingen die bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie. Met het nieuwe afvalbeleid zorgen we voor meer hergebruik van grondstoffen. Met deze grondstoffen maken we nieuwe producten met nieuwe werkgelegenheid. Op 1 januari 2023 zetten we de volgende stap met de invoering van het nieuwe afvalbeleid en gaan we werken met variabele tarieven. Bij de invoering kijken we hoe we kunnen leren van ervaringen uit andere gemeenten.

Innovatie door samenwerking

Samen met ondernemers, partners en kennisinstellingen werken we aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat. We geven hierbij podium aan de sectoren water, bodem, voedsel en toerisme. We stimuleren dat bedrijven, opleidingen, kennisinstellingen en overheden samen optrekken bij innovaties voor grote maatschappelijke opgaven. Denk aan schoon drinkwater, duurzame voedselproductie en betaalbare energievoorziening. Dit doen we in een netwerk van campussen waar we kennis en innovatie samenbrengen. Leeuwarden telt er inmiddels zes: de Watercampus, NHL/Stenden Kenniscampus, Dairy Campus, Energiecampus, de Media Innovatie Campus (MICA) en University Campus Fryslân.

Wetsus

De Watercampus, met onderzoeksinstituut Wetsus, maakt Leeuwarden een wereldspeler op het terrein van water en watertechnologie. Daarmee is Leeuwarden aantrekkelijk voor bedrijven en academici op dit expertgebied. Bovendien is Wetsus een belangrijke aanjager van duurzame ontwikkeling en werkgelegenheid. Ook in deze bestuursperiode blijven we Wetsus financieel ondersteunen. Samen met het Rijk kijken hoe we de financiering van Wetsus voor de toekomst goed kunnen organiseren.

Gezonde arbeidsmarkt

Wij zetten in op goed werk. De krappe arbeidsmarkt biedt kansen om zoveel mogelijk mensen aan het werk te helpen. We gaan duurzame relaties met bedrijven aan en stimuleren hen om vacatures open te stellen. Ook willen we de studenten die in Leeuwarden zijn opgeleid, graag voor de stad behouden. Een goed vestigingsklimaat is hiervoor een belangrijke voorwaarde. Samen met externe partners gaan we de komende vier jaar het programma Onderwijs Economie & Arbeidsmarkt uitvoeren. We vinden het ook belangrijk om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een volwaardige plek te geven. Niet alleen in werk dat al beschikbaar is, maar ook in werk dat we voor deze groep creëren. Eén van de instrumenten daarvoor is de eerder in dit akkoord genoemde basisbaan. Onze rol is die van bemiddelaar. We stimuleren innovaties die de mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt verkleinen. We verstrekken daarbij werkvloerbegeleiding in de vorm van een subsidie voor kleine ondernemers, zodat zij mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt ook een vak kunnen leren. Of we begeleiden deze groep naar praktisch onderwijs waar ze een opleiding krijgen voor banen die er zijn, vooral in de zorg en het midden- en kleinbedrijf.

Uitvoeringsprogramma Binnenstad

Werken aan een aantrekkelijke en toegankelijke binnenstad

Onze binnenstad is een plek waar mensen uit stad, dorpen en regio met plezier wonen, werken, ondernemen, winkelen en recreëren. We zetten in op een aantrekkelijke en vitale binnenstad. Met goede voorzieningen en een mix van functies. We behouden de historisch-ruimtelijke kwaliteit omdat dit belangrijk is voor een aantrekkelijke binnenstad. Bovendien ontwikkelen we de binnenstad verder als een aangenaam gebied om te verblijven met ruimte voor cultuur, evenementen en festivals. Een plek voor ontmoetingen, zowel zakelijk als privé, waar nieuwe ideeën kunnen ontstaan. We vergroenen de stad door het toevoegen van bomen. Ook gaan we aan de slag met het klimaat adaptief maken van de binnenstad. Binnensteden zorgen voor werkgelegenheid en zijn belangrijk voor het vestigingsklimaat van de stad. Daarom stimuleren we ondernemerschap. We hebben hierbij oog voor een goede verdeling van functies tussen retail en horeca. De komende periode gaan we deze plannen verder uitwerken in een uitvoeringsprogramma.

Een aantrekkelijke binnenstad is een autoluwe binnenstad. Een deel van de binnenstad is al autoluw. Dit willen we uitbreiden. Hierbij maken we gebruik van de ervaringen die we hebben opgedaan op de Eewal. Het autoluw maken combineren we direct met vergroening van de binnenstad. Hierbij houden we oog voor blijvende toegankelijkheid voor alle doelgroepen.

Gezonde, duurzame en veilige mobiliteit

De verandering en groei van mobiliteit vangen we op door te investeren in lopen, fietsen en openbaar vervoer. Het aantal verplaatsingen tot 7,5 kilometer neemt toe. Met de komst van e-bikes en speed pedelecs verschuift deze grens richting 25 kilometer. Met het programma Fiets op 1 willen we het fietsnetwerk daarom verder ontwikkelen en verbeteren. Daarbij gaat het om doorlopende fietsroutes tussen de dorpen en de stad, maar ook om nieuwe fietsverbindingen in het buitengebied, zoals langs de Greate Kritewei.

Ook willen we investeren in duurzame vormen van stadsdistributie en -mobiliteit. Om een deel van het (bezoekend) autoverkeer aan de randen van de stad op te vangen, investeren we in een mobiliteitshub rondom de Werpsterhoek en transferia op tactische locaties. Om de verkeersveiligheid te vergroten, willen we het aantal 30-kilometer zones uitbreiden. Verder lossen we bestaande verkeersknelpunten op en zorgen we voor blijvend goede verbindingen tussen dorpen en de stad.

Spoorverbindingen

Voor de economie in Noord-Nederland en de aantrekkelijkheid van Leeuwarden zijn snelle en frequente treinverbindingen met andere economische kerngebieden een must. Bovendien past het goed in de transitie naar duurzame mobiliteit. Het is van groot belang dat Leeuwarden een snelle, rechtstreekse (overstapvrije) spoorverbinding met de Randstad heeft. Verder kent het huidige verkeersstelsel in Leeuwarden een aantal knelpunten, waaronder het ruimtebeslag en de barrièrewerking van het spoor in de stad. Zo vormt de spoorwegovergang in de Schrans een fietsknelpunt. De spoorbrug over het Van Harinxmakanaal is een belangrijk knelpunt omdat het verhogen van de treinfrequentie conflicteert met het vervoer over water. We willen deze knelpunten oplossen. Dat kan bijvoorbeeld door het spoor verdiept aan te leggen. Dit maakt bovendien extra ruimte vrij om dat binnenstedelijke gebied te transformeren naar een aantrekkelijk woon- en verblijfsgebied. Fysieke aanpassing van het spoor is de komende bestuursperiode niet aan de orde. Wel zullen we met een extra lobby proberen dit soort aanpassingen op termijn mogelijk te maken. Dat geldt ook voor de aanleg van de Lelylijn met een eindstation in Leeuwarden.

Waternetwerk

Steeds meer toeristen, dagjesmensen en ondernemers maken gebruik van het gemeentelijk water. Denk aan het water bij Grou, de Prinsentuin en andere mooi vaarwater. De komende periode gaan we daarom kritisch kijken of er nieuwe waterverbindingen en voorzieningen nodig zijn. Ook kijken we hoe we stad en dorpen via het water beter met elkaar kunnen verbinden. In een beleidsvisie Water geven we duidelijkheid over het gebruik van water, gewenste verbindingen als de Kletsefeart en de oostelijke vaarroute en het bijpassend voorzieningenniveau.

Met de maatregelen uit dit hoofdstuk dragen we bij aan de volgende global goals:

- ✓ 8: inclusieve economische groei, werkgelegenheid en fatsoenlijk werk voor iedereen
- ✓ 9: infrastructuur voor duurzame industrie
- ✓ 10: verminderen van ongelijkheid binnen en tussen landen
- ✓ 12: duurzame consumptie en productie

7. Samenwerking en organisatie

Samen met de Friese mienskip, inwoners, ondernemers, organisaties en andere overheden geven we onze toekomst vorm. Iedereen vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid. We willen een betrouwbare en open overheid zijn. Benaderbaar en toegankelijk. We kiezen voor menselijk contact en praten met elkaar. Wij staan voor kernwaarden als zorgvuldig en veiligheid, inclusie en duurzaamheid. We organiseren daarvoor wat nodig is, zodat de samenleving in balans blijft. Wij werken constructief samen met inwoners, organisaties, andere overheden, raadsleden en ambtenaren. We zijn efficiënt en effectief, wegen de kosten en baten goed af en houden de lasten laag.

Grip op samenwerking

We blijven ons inzetten voor een stevige positie van Noord-Nederland op nationaal en Europees niveau. Als hoofdstad van Fryslân en als centrumgemeente voelen we ons verantwoordelijk om regiopartners met elkaar te verbinden. Het Rijk spreekt ons op diverse terreinen in die rol aan en we ontvangen rijksgeld om in onze regio te besteden. We werken inhoudelijk nauw samen met de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en de Friese gemeenten. Ook op het gebied van de bedrijfsvoering overwegen we verdere samenwerking.

Met de nieuwe Europa Agenda richten we ons de komende periode op de grote opgaven als de energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie en cultuurtoerisme. Steeds vaker werken we hierbij samen met andere besturen en met maatschappelijke organisaties. We doen actief mee in relevante netwerken en partnerschappen.

We staan positief tegenover nieuwe samenwerkingsverbanden. Wel willen we vooraf bepalen wat de meerwaarde van zo'n samenwerkingsverband is en op welke wijze democratische controle plaatsvindt. De sturing, beheersing en verantwoording van samenwerkingsverbanden kan beter. We gaan de kadernota Verbonden Partijen hierop aanpassen.

Participatie en lokale democratie

Juist in deze tijd koesteren we onze democratische rechtstaat. Bewonerscollectieven en sociaal ondernemers pakken steeds vaker publieke vraagstukken op. Mensen willen meer ruimte en meer zelfregie. Tegelijkertijd vragen ze om meer bescherming van hun bestaanszekerheid, veiligheid en privacy. De snelheid waarmee netwerken zich vormen en de manier waarop mensen zich uiten en mengen in het maatschappelijk debat, stelt ons voor flinke uitdagingen.

Wij willen onze lokale democratie vernieuwen en aanvullen met ruimte voor maatschappelijk initiatief door inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen de kans te geven om te participeren. Jongeren zijn de toekomst van Leeuwarden. Daarom betrekken we hen hier actief bij. Soms is de gemeente actief en verantwoordelijk, soms volgend. Wij denken zoveel mogelijk mee met initiatieven en bieden ruimte aan diversiteit. We gaan experimenteren met andere vormen van consultatie en maken gebruik van digitale participatieplatforms om meer inwoners bij plannen te betrekken. De Omgevingswet vraagt dat ook van ons. Wij gaan open en eerlijk met mensen in gesprek, zodat mensen zich gehoord voelen. Dat doen we op tijd, zodat mensen nog invloed kunnen uitoefenen op besluitvorming. In een vroeg stadium van de samenwerking is helder wat we van elkaar mogen verwachten. Dit vraagt tijd, inspanning, vertrouwen, ruimte en duidelijke kaders. Daarom stellen we de komende periode een democratische vernieuwingsagenda op.

Passende en persoonlijke dienstverlening

Onze dienstverlening moet aansluiten bij de wensen van inwoners, bezoekers en bedrijven. Mensen willen van de gemeente een snel en duidelijk antwoord op hun vragen. Het maakt niet uit of ze bellen, chatten of online zaken met ons willen doen. Ze zijn hun eigen regisseur in het zoeken naar informatie of ondersteuning en beheren in de toekomst hun eigen gegevens. We gaan onze dienstverlening verbeteren en digitaliseren. Wij denken met meer digitale dienstverlening en een betere (telefonische) bereikbaarheid een eerste aanzet te kunnen geven tot meer ruimte voor persoonlijk contact en maatwerk.

De gemeente is de meest nabije overheid. Juist daarom is het van belang dat onze dienstverlening passend en persoonlijk is. Iedereen moet ermee uit de voeten kunnen. We willen dat de contactmogelijkheden voor inwoners aansluiten bij hun vaardigheden. Met de inzet van ervaringsdeskundigen maken we de toegang voor kwetsbaren laagdrempeliger. Mensen met (complexe) vragen mogen niet vastlopen in onze systemen en daardoor in de problemen komen. Met extra geld van het Rijk (POK-middelen) versterken we de dienstverlening aan deze groep.

Daarnaast investeren we de komende periode in eenvoudige (digitale) aanvraagprocessen, betere (telefonische) bereikbaarheid, informatie in begrijpelijke taal en nieuwe technieken (onder andere videobellen). Zo verbeteren we de communicatie met onze inwoners.

Waarde(n)volle digitale toekomst

Er is een ingrijpende digitale transitie gaande op bijna alle terreinen in de samenleving. Die leidt niet vanzelf tot maatschappelijke vooruitgang en brede welvaart. Wij moeten met de samenleving onze digitale toekomst actief vorm geven. We willen de digitale ontwikkelingen zelf in de hand hebben, weten wat er gebeurt met onze data en voorkomen dat digitalisering mensen buiten sluit. We willen open en transparant zijn over de afwegingen die we maken en grenzen stellen aan wat we toelaatbaar vinden.

Onze digitale agenda voor de komende vier jaar moet in de eerste plaats waardevol zijn voor onze inwoners. We zien kansen in het met data en technologie helpen realiseren van eerder genoemde duurzaamheidsthema's, inclusie en circulaire economie. Binnen de planvorming van grote projecten wegen we de mogelijke bijdrage van data en technologie standaard af (kansenanalyse). Echte kansen maken we betaalbaar door 5% van het projectbudget hiervoor te reserveren. De inzet van data en digitale systemen werkt vóór mensen en niet tegen mensen. Wij kijken kritisch naar de inzet van algoritmen. Met verantwoord databeleid, een eigen waardenkader en een ethische commissie gaan we de impact van technologie op mensen en samenleving consequent onderzoeken.

Tegelijk werken we aan het op orde brengen van de fundamenteën van onze informatiehuishouding. Het kan eenvoudiger, flexibeler en zorgvuldiger. Hierin is Leeuwarden een slimme volger. Met andere gemeenten en met steun van Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) realiseren en delen we onderling slimme oplossingen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Hiervoor benutten we cofinanciering. Ook informatiebeveiliging is daarbij een belangrijk speerpunt.

Voor woningbouw, gebiedsontwikkeling, grote vervangingsinvesteringen, het ondersteunen van bewonersinitiatieven maar ook voor het heffen van lokale belastingen zijn correcte gegevens nodig. Deze zogenaamde geo-informatie over adressen en gebouwen wordt in een systeem opgeslagen. We brengen en houden de gegevenshouding op orde. We stellen budget beschikbaar voor extra mensen.

Een duurzame gemeentelijke organisatie

We zijn ambitieus op het gebied van duurzaamheid en willen het goede voorbeeld geven. We gaan voor een duurzame gemeentelijke organisatie die circulair inkoopt, materiaalgebruik en CO₂-uitstoot reduceert en gebruik maakt van duurzame energie. We maken een start met een leerprogramma voor de medewerkers van de gemeente op het gebied van klimaat, klimaataanpassing, energie, circulaire economie en biodiversiteit. De medewerkers kunnen deze kennis toepassen in hun dagelijkse werk. Ook gaan we 20 eigen gebouwen die voor maatschappelijke doeleinden worden gebruikt verduurzamen. De ambitie is om in 2025 van deze gebouwen Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG) te hebben gemaakt. Zo transformeren we naar een duurzame gemeentelijke organisatie.

Aantrekkelijk werkgeverschap

De gemeente voert belangrijke taken uit voor de samenleving en is daarmee een interessante werkgever. Door allerlei demografische ontwikkelingen, in het bijzonder de vergrijzing, merken we dat er momenteel meer mensen uitstromen. Met hen verdwijnt veel kennis, kunde en vaardigheden. De huidige krapte op de arbeidsmarkt maakt het lastig om nieuwe, jonge medewerkers aan te trekken. Het kost steeds meer moeite om allerlei functies binnen de gemeente in te vullen. Met een aantrekkelijk pakket aan arbeidsvoorwaarden verwachten wij zittende medewerkers te kunnen behouden. Ook zijn we zo concurrerend met andere werkgevers in de werving van nieuwe medewerkers. Voor een dergelijk pakket maken we extra geld vrij. Om de bedrijfsvoering niet in gevaar te brengen, is externe inhuur dan het laatste alternatief. Inclusie en diversiteit vinden we van groot belang, dus ook in ons personeelsbeleid.

Samenstelling college

Zoals alle steden in Nederland staat ook Leeuwarden voor grote uitdagingen die zowel kansrijk als risicovol zijn. Mede door de decentralisaties in het sociaal domein is de rol van wethouder veranderd. Programma's als Volhoudbaar, Leeuwarden Oost, Spoorzone, Economie - onderwijs - arbeidsmarkt en Binnenstad vragen om coördinerend wethouderschap. Daarnaast brengen de invoering van de Omgevingswet en de vormgeving van een weerbare participatiedemocratie veel werk met zich mee. Het gaat om complexe opgaven en grote verantwoordelijkheden. Vaak werken we samen met de regio in de rol van centrumgemeente. Bovendien is Leeuwarden een grote gemeente. Naast de stad zijn er 35 dorpen. Dat brengt veel werk met zich mee dat een wethouder op een verantwoorde manier moet kunnen doen. Met voldoende ruimte om werk en privé in balans te houden. Daarnaast is uiteraard ook de politieke representatie bepalend voor de samenstelling van het college. Al deze factoren samen maken dat het college de komende collegeperiode zes wethouders telt.

Raad en College

We willen de komende periode het samenspel tussen raad en college verbeteren. Door de raad meer aan de voorkant van beleidsprocessen te betrekken, kunnen zij hun kaderstellende rol beter invullen. Ook worden onderlinge verwachtingen tussen raad en college beter op elkaar afgestemd. Ons coalitieakkoord is een akkoord op hoofdlijnen. De uitwerking ervan doen we graag in samspraak met de raad.

De financiële basis op orde

We willen een financieel sterke gemeente zijn. Zo blijven we in staat om te investeren in onze toekomst. We gaan zorgvuldig om met gemeenschapsgeld en houden de woonlasten laag. Met minimale middelen willen we maximaal resultaat bereiken. Het financiële beleid voor de komende bestuursperiode is gericht op een structureel sluitende meerjarenraming, voldoende weerstandsvermogen om alle geïnventariseerde risico's op te vangen en een houdbare schuldpositie.

Bij de start van deze bestuursperiode komen wij met een geactualiseerde kadernota Risicomanagement. Daarin staat ook een voorstel om de minimumgrens van de algemene reserve te verhogen van € 10 naar € 15 miljoen. Meer hierover in de financiële bijlage.

Gemeenten zijn voor een groot deel afhankelijk van inkomsten uit het Gemeentefonds. De regering komt voor de periode na 2025 met een nieuwe financieringssystematiek. Doel is een stabielere financiering van medeoverheden en het vergroten van hun autonomie. Gemeenten krijgen mogelijk een groter eigen belastinggebied. Ook alternatieven voor de onroerende zaakbelasting (ozb) liggen op tafel. Zodra hier meer duidelijk over is, kijken we naar mogelijk gevolgen voor ons financiële beleid. Voorlopig geldt bij de financiering grotendeels de huidige accres-systematiek. Daarbij houden uitkering aan gemeenten gelijke pas met de rijksuitgaven ('samen de trap op, samen de trap af').

We zijn niet van plan om de OZB met meer dan de inflatie te laten stijgen.

Blijven investeren in de toekomst

Wij streven naar meer financiële continuïteit en stabiliteit. Beleidsambities die over meer jaren lopen, kunnen we zo goed uitvoeren. Daarom willen wij, in navolging van het Strategisch, Investerings- en Ontwikkelingsfonds (SIOF) uit het verleden, een vergelijkbare vorm van financiering invoeren. Ons voornemen is om € 40 miljoen in drie fondsen te stoppen: (1) klimaat, energie en biodiversiteit (€ 10 miljoen), (2) maatschappelijke vernieuwing, preventie, sport en cultuur (€ 15 miljoen) en (3) strategische ontwikkeling en innovatie, inclusief stedelijke vernieuwing en mobiliteit (€ 15 miljoen).

De gelden uit deze fondsen kunnen we inzetten voor de grote transities, economische structuurversterking of investeringen voor de toekomst. Denk aan verduurzaming, volkshuisvesting, Leeuwarden Oost, de Spoorzone, binnenstad, Arcadia 2025 of digitalisering. Ook kunnen wij zo andere geldstromen uit fondsen van het Rijk en Europa benutten, die vragen om gemeentelijke cofinanciering. Samen met de raad willen we heldere kaders vaststellen voor een transparante en resultaatgerichte inzet van de fondsen. Die kaders leggen we vast in de jaarlijkse planning & control-cyclus. Wij zullen hier voorstellen voor doen.

Met de maatregelen uit dit hoofdstuk dragen we bij aan de volgende global goals:

- ✓ 10: verminderen van ongelijkheid binnen en tussen landen
- ✓ 17: versterken van mondiaal partnerschap en coherent beleid voor duurzame ontwikkeling

Financiële bijlage

	<i>Totaal uitzettingen</i>				<i>Waarvan structureel</i>
Een groene, gezonde en klimaatbestendige leefomgeving	2023	2024	2025	2026	
Herstel van de biodiversiteit	250	250	250	250	250
Energie en klimaat	500	500	500	500	500
Energiecoaches	300	300	300	300	-
Vergroenen door bomen	750	750	750	750	750
	1.800	1.800	1.800	1.800	1.500
Een sterke samenleving met kansen voor iedereen					
Leeuwarder variant basisbanen	500	500	500	500	500
Bijverdienen in bijstand	700	700	700	700	-
Vereenvoudiging schuldenaanpak	228	35	35	35	35
Vervolg armoedebeleid	450	450	450	450	-
Kansrijke start voor inburgeraars	-	350	350	-	-
Knelpunten sportaccommodaties	-	-	125	250	250
Sportbeleid	100	150	-	-	-
BV Sport	700	450	450	450	450
Kansrijke start voor kinderen	100	100	100	100	100
Integrale Kind Centra, ontwikkelingen steunstructuur	-	200	200	200	200
Versterken sociale basis	300	300	300	300	300
Maatschappelijk vastgoed - OZB	240	240	240	240	-
ISI budget	50	50	50	50	50
	3.368	3.525	3.500	3.275	- 1.885

	<i>Totaal uitzettingen</i>				<i>Waarvan structureel</i>
Betaalbaar wonen in een gezonde en veilig leefomgeving	2023	2024	2025	2026	
Stadsbouwmeester	150	150	150	150	150
Bouwen voor de toekomst	300	300	300	300	-
Kapitaalgoederen op orde	3.100	3.100	3.100	3.100	3.100
Bestrijding Invasieve soorten	-	248	248	248	-
Terugdringen zwerfafval	-	140	140	140	-
Maaibeleid en onkruidbestrijding	100	100	100	100	100
Uitbreiding capaciteit Veiligheidsdomein	250	250	250	250	250
Uitbreiding capaciteit Handhaving	422	422	422	422	-
	4.322	4.710	4.710	4.710	3.600
Toonaangevend in cultuur en evenementen					
Cultuur	1.038	1.038	1.038	1.038	1.038
Festivals en evenementen	100	100	100	100	100
We the North	100	100	100	100	-
	1.238	1.238	1.238	1.238	1.138
Een circulaire en concurrerende economie					
Innovatie door samenwerking	300	300	300	300	300
Wetsus	-	500	500	500	-
Uitvoeringsprogramma binnenstad	200	200	200	150	-
Autoluwe binnenstad	-	50	50	50	50
Fiets op 1 / fietsnetwerk	-	300	300	300	300
	500	1.350	1.350	1.300	650

Samenwerking en organisatie	Totaal uitzettingen				Waarvan structureel
	2023	2024	2025	2026	
Voortzetting samenwerkingsverbanden	507	507	507	507	-
Participatie en lokale democratie	50	50	50	50	50
Passende en persoonlijke dienstverlening	100	100	100	100	100
Waarde(n)volle digitale toekomst	100	100	100	100	100
Op peil houden GEO informatie	304	304	304	304	304
Maatschappelijk vastgoed - verduurzaming	30	60	90	90	90
Aantrekkelijk werkgeverschap	300	300	300	-	-
Samenstelling college	250	250	250	250	-
	1.641	1.671	1.701	1.401	644
Totaal uitzettingen	12.869	14.294	14.299	13.724	9.417

Toelichting op de tabel:

Structureel

De maatregelen uit het coalitieakkoord kosten € 9,417 miljoen. De financiële ruimte hiervoor baseren we op enkele inschattingen en maatregelen. Daarmee lopen we wel vooruit op de Meicirculaire Gemeentefonds 2022.

De *inschattingen* zijn gebaseerd op de financiële effecten van het regeerakkoord van kabinet Rutte IV. Meer in het bijzonder gaat het om de Startnota van het kabinet. Daarin zijn de begrotingsafspraken voor de komende kabinetsperiode vastgelegd. Deze voorzichtige inschattingen maken we:

- *Groei Gemeentefonds € 4,753 miljoen* - Het kabinet gaat uit van een structurele groei van het Gemeentefonds. Het aandeel daarin voor de gemeente Leeuwarden is op de gebruikelijke wijze ingeschat.
- *Herijking verdeelmodel Gemeentefonds € 2,814 miljoen* - Het kabinet voert het nieuwe, herijkte model voor de verdeling van het Gemeentefonds per 1 januari 2023 stapsgewijs in. Uit eerdere informatie over de herverdeeleffecten blijkt dat deze naar verwachting positief zijn voor de gemeente Leeuwarden. Bij de raming van dat positieve herverdeeleffect is rekening gehouden met de maximering door het Rijk.

De *maatregelen* om de structurele financiële ruimte te vergroten zijn:

- *Vervallen jaarlijkse storting Algemene Reserve € 1,7 miljoen* - Elke jaar storten we € 1,7 miljoen in de Algemene Reserve. We gaan de minimumstand van de Algemene Reserve verhogen naar € 15 miljoen. Omdat de stand naar verwachting hier flink boven ligt (zie hierna), is het verantwoord om deze jaarlijkse storting achterwege te laten.

- *Verwacht resultaat investering bedrijfsvoering € 0,5 miljoen* - Door een investering van € 5 miljoen in de bedrijfsvoering verwachten we een € 0,5 miljoen aan kosten te kunnen besparen.

In totaal komen we zo op € 9,767 miljoen. Daarvan zullen we in de komende jaren € 9,417 miljoen besteden. Van het verschil, € 350.000 is € 197.000 nodig voor de negatieve beginstand. Daarmee blijft in 2026 een structureel saldo over van € 153.000. In dit saldo zijn overigens enkele budgetverhogingen verwerkt uit de eerder dit jaar uitgevoerde inventarisatie van de onontkoombare mee- en tegenvallers. Daaronder een budgetverhoging van € 1 miljoen voor het minimabeleid.

Incidenteel

De lasten van de incidentele maatregelen over de gehele collegeperiode van vier jaren zijn € 62 miljoen. Dit bedrag is inclusief de vorming van de drie fondsen waar we in totaal € 40 miljoen in storten. Voor deze lasten doen we een beroep op de Algemene Reserve. De stand van de Algemene Reserve is net als bij de structurele financiële positie gunstig beïnvloed door het regeerakkoord van het nieuwe kabinet. Daarnaast is er nog een aantal andere gunstige ontwikkelingen:

- het rekeningresultaat dat over 2021 is gerealiseerd;
- de vrijval van de stelpost Corona en
- de ruimte als gevolg van het structureel dekken van lasten die eerder ten laste van de Algemene Reserve zijn gebracht.

Verder geldt dat we een deel van de incidentele lasten over meerdere jaren verdelen. De stand van de Algemene Reserve is naar verwachting aan het einde van 2023, na verwerking van onder andere de hiervoor genoemde wijzigingen, € 37 miljoen. Het betreft een voorlopige stand. Dat is ruim boven de beoogde minimumstand van € 15 miljoen. Dat is ook in de jaren daarna het geval. In de begroting 2023-2026 geven we een meer gedetailleerd overzicht van de ontwikkeling van de structurele en incidentele financiële positie.

Portefeuilleverdeling college 2022-2026

PvdA Hein de Haan (1^e loco-burgemeester)

- * Wonen en bouwen
- * Ruimte en leefomgeving
- * Gebiedsontwikkeling
- * Vergunningen, Toezicht en Handhaving
- * Grondbedrijf
- * Programma Spoorzone (coördinerend)
- * Agenda Binnenstad (coördinerend)

PvdA Hein Kuiken

- * WMO en maatschappelijke opvang
- * Armoede en schuldhulp
- * Financiën
- * Cultuur
- * Evenementen en marketing

GroenLinks Evert Stellingwerf

- * Klimaat, energie, duurzaamheid
- * Natuur, landelijk gebied, water, landbouw
- * Circulaire economie
- * Vastgoed
- * Infrastructuur en mobiliteit
- * Monumenten en erfgoed
- * Dierenwelzijn
- * Programma Volhoudbaar (coördinerend)

GroenLinks Nathalie Kramers (2^e loco-burgemeester)

- * Jeugd
- * Onderwijs: primair, voortgezet, MBO
- * Publieke gezondheidszorg
- * Vluchtelingen en integratie
- * Inclusie en diversiteit
- * Programma Leeuwarden Oost (coördinerend)

Gemeentebelangen Gijs Jacobse (3^e loco-burgemeester)

- * Democratische vernieuwing
- * Wijken en dorpen
- * Beheer openbare ruimte
- * Dienstverlening
- * Digitale Agenda
- * Bedrijfsvoering
- * Sport
- * Sociale Basis (coördinerend)

CDA Abel Reitsma (4^e loco-burgemeester)

- * Werk, Participatie en Inkomen
- * Economie
- * Recreatie en Toerisme
- * Kennis en innovatie
- * Hoger Onderwijs
- * Programma Economie, Onderwijs & Arbeidsmarkt (coördinerend)

Burgemeester Sybrand van Haersma Buma

- * Openbare orde
- * Brandweer en Politie
- * Integraal veiligheidsbeleid en Handhaving
- * Horecabeleid
- * Communicatie
- * Grote Stedenbeleid
- * Europa en internationale zaken
- * Bestuurlijke organisatie en Kabinetszaken